

II. CONTRIBUȚII LA STUDIUL CULTURII ROMÂNE VECHI

CONTRIBUȚII LA STUDIUL LITERATURII OMILETICE ÎN VECHILE LITERATURI BULGARĂ ȘI ROMÂNĂ

I. Omiliile lui Ioan Exarhul și izvoarele lor bizantine

II. Omilii folosite în Învățăturile lui Neagoe Basarab

PANDELE OLTEANU

Literatura omiletică¹ reprezintă unul din cele mai răspândite genuri ale elocvenței creștine ce continuă, în cuprinsul bisericii, pentru necesitățile ei doctrinare și educative, tradiția mării oratorii antice greco-romane. Atît în apus cît și în răsărit, în limbile latină și greacă s-au scris un număr enorm de omilii — cîteva mii — genul fiind ilustrat de nume celebre ca Ioan Hrisostom, Papa Grigore cel Mare ș.a. Oratorii creștini au deprins arta vorbirii frumoase la școala clasicilor antici sau frecventînd, într-o perioadă cînd creștinismul și vechea societate și cultură păgînă mai existau, pe iluștri retori păgîni contemporani. Oratoria creștină, cu toate genurile ei, între care *omilia* este cel mai bogat reprezentată, deține un loc extrem de important în literatura bizantină și în toate literaturile care s-au dezvoltat în aria de civilizație bizantină. În literaturile vechi bulgară, rusă, sîrbă, se cunosc nume însemnate de oratori originali încă din primele secole ale existenței lor. De asemeni, în slava veche și apoi în slavonă s-au tradus un număr însemnat de opere ale oratorilor latini și mai ales greci. Manuscrisele slave adună, fie în colecții compacte de omilii aparținînd aceluiași autor, fie în „sbornice“ cu conținut diferit, sute și mii de omilii, sau cuvîntări cu alt caracter.

Pînă în momentul de față nu există o lucrare fundamentală, care să stabilească un repertoriu complet al omileticii bizantine tradusă în slavonă, care a circulat la slavi și, prin intermediul acestora, la români². Nu există, de asemeni, nici o lucrare tratînd circulația literaturii omiletice la români, atît în manuscrisele slave cît și în versiuni românești, deși în cuprinsul așa zisei „literaturi religioase“ tocmai acest gen de scrieri deține locul cel mai

¹ Denumirea vine de la grecescul *ὁμιλία*, -aζ, care înseamnă conversație familiară, lecție pe un ton familiar, expusă în fața unei adunări. Omiliile sînt, în cele mai dese cazuri, explicații ale unor texte din Vechiul sau Noul Testament, în cursul cărora se urmăresc fie scopuri doctrinare, fie moral-educative.

² Există însă, la slavi, un număr de studii asupra unor domenii limitate, care n-au fost sintetizate într-o cercetare de ansamblu. Aproape toate au rămas necunoscute istoricilor români ai literaturii vechi.